

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 554

van **FRIEDA VEROUGSTRAETE-DESCHACHT**

datum: 28 maart 2023

aan **HILDE CREVITS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Japanse oester - Impact

Eind jaren '60 van de vorige eeuw werd de Japanse oester naar onze contreien geïmporteerd als alternatief voor de falende kweek met de lokale platte oester. Alhoewel men oorspronkelijk dacht dat de Japanse oester zich in Vlaanderen niet zou kunnen voortplanten vanwege het klimaat, bleek dat deze soort hier toch in slaagde. De Japanse oester vestigt zich hier op harde ondergronden, en door de competitie voor ruimte en voedsel worden inheemse soorten zoals de blauwe mossel en de kokkel fel benadeeld.

Daar bovenop vreest men dat de larven van de verschillende inheemse soorten door de Japanse oesters uit het water gefilterd en opgegeten worden, zodat naast competitie ook van predatie sprake is. Ook is het zo dat veel van onze kustvogels zich vooral voeden met mosselen, maar door de Japanse oester deze dus steeds minder zouden kunnen vinden. De Japanse oester zelf is geen alternatief voor de vogels, deze is namelijk te groot en te stevig om open te krijgen.

Als een oesterbed van de Japanse oester enkele jaren ongestoord kan groeien, leidt dat tot grote aan elkaar geklitte pakketten, ook wel oesterbanken genoemd. En deze zouden op hun beurt een bedreiging voor de strandrecreanten vormen. Gezien het economische en culinaire belang van de Japanse oester, heeft de kweek ervan veel aanhangers. Wel is het zo dat Japanse oesters die in het wild voorkomen minder voor de markt geschikt zijn, en een grote bedreiging kunnen zijn door hun competitie en predatie.

1. Welke onderzoeken en projecten werden door de Vlaamse Regering en de Vlaamse administratie reeds gedaan naar de voor- en nadelen van de aanwezigheid van de Japanse oester in Vlaanderen/voor de Vlaamse kust? Wat waren de conclusies van deze onderzoeken en projecten? Welke budgetten werden daarvoor vrijgemaakt?
2. Achten de minister het nodig om de wilde populatie van de Japanse oester onder controle te houden? Zo ja, op welke manier wil de minister dat precies bewerkstelligen? Welke concrete maatregelen en initiatieven zullen worden genomen? Welk budget werd/wordt daarvoor vrijgemaakt?
3. Waar bevinden de voornaamste populaties van de Japanse oester zich in Vlaanderen/voor de Vlaamse kust? In welke mate vormen zij een probleem voor de inheemse soorten op deze locaties? Hoe zal de minister trachten deze problemen op te lossen?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Hilde Crevits (554), Zuhal Demir (623), Jo Brouns (506)

HILDE CREVITS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 554 van 28 maart 2023

van **FRIEDA VEROUGSTRAETE-DESCHACHT**

1. Volgende onderzoeken en projecten lopen momenteel:

Binnen het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) loopt momenteel een doctoraatsonderzoek dat kolonisatieprocessen bij zogenaamde ecosystem engineers bestudeert met een specifieke focus op de Japanse oester (PhD Sarah Schmidlin). Voor deze onderzoekslijn werd in het VLIZ Marien Station Oostende een kleinschalige larvicultuur van Japanse oester opgezet, waarbij op experimentele wijze kon worden vastgesteld welke parameters een rol spelen bij de kolonisatie van deze soort. Zo werd geconstateerd dat larven van de Japanse oester worden aangetrokken door adulte individuen van hun eigen soort en dat de aanwezigheid van een natuurlijke microbiële bio-film op het substraat de kolonisatie met oesterlarven bevordert. De aanwezigheid van negatieve signaalmoleculen (kairomonen) van strandkrabben (*Carcinus maenas*, een natuurlijke predator van juveniele oesters) lijkt de larven dan weer af te schrikken, een effect dat niet kon worden vastgesteld bij een andere predator, de zeester *Asterias rubens*. Onlangs werd binnen dit doctoraatsonderzoek een studie afgewerkt over de effecten van onderwatergeluiden op de vestiging van oesterlarven en werd ontdekt dat de geluiden van gezonde oesterriffen de kolonisatie bevorderen in tegenstelling tot andere onderwatergeluiden (bijvoorbeeld van boten). Hoewel dit vrij fundamenteel onderzoek betreft, levert dergelijk onderzoek nuttige inzichten op om op termijn oplossingen uit te werken om eventuele overlast door deze soort tegen te gaan.

Het GEANS-project (Genetic tools for Ecosystem health Assessment in the North Sea region, Interreg North Sea Region), met o.m. het VLIZ en het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) als Vlaamse partners, onderzoekt de toepassing van DNA-gebaseerde technieken voor de snelle detectie van onder andere niet-inheemse mariene soorten (zoals de Japanse oester). Meer concreet werd in dit project vastgesteld dat DNA-gebaseerde methoden kostenefficiënter zijn dan traditionele observatiemethoden en sneller resultaten opleveren. Er zijn evenwel nog een aantal technische hiaten waardoor deze methoden bepaalde soorten missen die wel met traditionele methoden konden worden geobserveerd. Op dit moment wordt gewerkt aan een handboek over hoe DNA-gebaseerde methoden kunnen worden geïntegreerd in bestaande monitoringsinitiatieven voor de vroegtijdige waarschuwing voor mariene niet-inheemse soorten. Dit rapport wordt tegen de zomer verwacht.

Het VLIZ beheert, in samenwerking met een breed partnerschap van Vlaamse en Belgische experts van binnen- en buitenlandse kennisinstellingen (o.m. ILVO en INBO) een lijst van niet-gevestigde mariene soorten in onze Noordzee (www.vliz.be/niet-inheemse-soorten/nl).

Deze lijst wordt continu geactualiseerd en resulteerde eind 2020 in een sleutelpublicatie over mariene niet-inheemse soorten in het Belgisch deel van de Noordzee en aanpalende estuaria (Verleye et al. 2020). Dit initiatief heeft als doel de algemene beleidscontext te schetsen en op soortniveau meer duiding te geven over het oorsprongsgebied, transportwijze, observaties, biologische kenmerken, potentiële effecten en maatregelen.

Mijn administratie heeft geen weet van specifieke Vlaamse onderzoeken naar de voor- en nadelen van de aanwezigheid van de Japanse oester (*Magallana gigas*, voordien *Crassostrea gigas*) langs de Vlaamse kust of het Belgische deel van de Noordzee.

2. Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik wat de Noordzee betreft naar de federale minister, collega Vincent Van Quickenborne die bevoegd is voor het mariene milieu. Wat betreft gevoelige natuurgebieden binnen Vlaamse bevoegdheid (intergetijdengebieden, slikken en schorren,...) moeten terreinbeheerders i.h.k.v. het regulier beheer proberen introductie te vermijden en individuen manueel te verwijderen om vestiging te voorkomen. Dit is de meest efficiënte manier. Volgens de literatuur zijn er geen verdere methodes bekend om de Japanse oester te controleren of uit te roeien zonder aanzienlijke schade toe te brengen aan andere delen van het inheemse ecosysteem.
3. De Japanse oester wordt in het hele Belgische zeegebied als gevestigd beschouwd. De soort komt langs de hele Belgische kust voor op alle geschikte – meestal artificiële – harde substraten. De oesters vestigen zich veelal tussen het hoog- en laagwaterniveau, op voorwaarde dat bepaalde condities van stroming, verzanding, voedselaanbod, enz. gunstig zijn. De Japanse oester komt tegenwoordig in grote aantallen voor in alle Vlaamse (jacht)havens, maar wordt ook geobserveerd op strandhoofden, alsook op offshore windturbines en boeien in zee. Rifvorming (grote clusters van samengroeiende exemplaren) treedt op langs de oevers van de havens, zowel op de muren als op de meer horizontale oevers en walkanten. Voor de Spuikom van Oostende werd berekend dat zo'n 3,7% van het bodemoppervlak bedekt is met Japanse oesters. De oesters vormen hier riffen die voornamelijk uit lege schelpen bestaan. Deze riffen trekken op hun beurt larven aan die de riffen opnieuw kunnen koloniseren.
De Japanse oester kan diverse soorten onder druk zetten, zoals inheemse schelpdieren (mossel, platte oester), de gewone strandkrab (begroeiing schild), scholekster (concurrentie met voornaamste voedselbron, de mossel). Daarnaast is de Japanse oester op sommige plaatsen ook een bron van voedsel en substraat voor andere soorten. Oesterbedden bieden een thuis aan veel diersoorten, en vanuit dit standpunt ligt de Japanse oester aan de basis van een habitat dat een hoge ecologische waarde kan hebben. Echter, dit kan ook leiden tot het creëren van gunstige omstandigheden/habitats voor andere niet-inheemse soorten (bijvoorbeeld penseelkrab, blaasjeskrab). Een overzicht van de ecologische impact van Japanse oesters in gematigde streken wordt gegeven door o.a. Herbert et al. (2016).

Op socio-economisch en recreatief vlak kunnen verticaal uitgegroeide scherpe oestertapijten in de Spuikom een potentieel risico vormen voor watersporters (al zijn bij ons geen cijfers bekend over eventuele kwetsuren), terwijl de soort op strandhoofden niet verticaal uitgroeit en bijgevolg minder gevaar vormt. In 2014 organiseerde het VLIZ via de Intercommunale Kustreddingsdienst van West-Vlaanderen (IKWV) een uitgebreide navraag uit bij alle reddingsdiensten van de kust, alsook bij de ziekenhuizen van Oostende. Op dat moment waren geen gevallen bekend van ernstige verwondingen bij waterrecreanten die veroorzaakt werden door Japanse oesters.

In de havens kunnen de oesters het correct sluiten van sluisdeuren verhinderen, waardoor duikers de aangroei in de haven van Oostende al moesten verwijderen. Geen van de jachthavens heeft op vandaag een pasklaar antwoord op de hinder die door deze organismen wordt veroorzaakt. Een navraag van het VLIZ bij de havenmeesters van de jachthavens aan onze kust uit 2014 leerde dat er geen noemenswaardige schade optreedt aan boten door aangroei - van onder meer de Japanse oester - aan de aanlegkades. Er waren wel gevallen bekend van snijwonden bij mensen die in het water vallen, al is het helemaal niet zeker dat deze veroorzaakt werden door de Japanse oester aangezien objectieve rapportering van dergelijke letsels ontbreekt.